

Náhrada škody

Vznik nároku na jednorázové odškodnění pozůstalých (pohledávky z tohoto důvodu) může nastat nejdříve okamžikem smrti osoby blízké. Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví, které konkrétní újmy jsou jednorázovým odškodněním poškozeným odškodňovány, je zřejmé, že pohledávka z důvodu tohoto nároku vzniká bez ohledu na to, zda oprávněný pozůstalý nějakou újmu vůbec tvrdí nebo označí. Vznik této pohledávky se váže pouze na objektivní skutečnost usmrcení a pro její vznik není třeba ani vědomosti ani žádného aktivního jednání oprávněných osob. Tyto skutečnosti mohou mít význam až v případě uplatnění práva z takto vzniklé pohledávky. Z pohledu ustanovení § 42a obč. zák. je věřitelem dlužníka osoba uvedená pod písm. a) až f) v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. a pohledávkou, která z osoby blízké dělá tohoto věřitele, je nárok definovaný jako „jednorázové odškodnění“ v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. Není přitom významné, zda vůbec a kdy nárok podle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. oprávněná osoba také uplatnila. Otázka, zda se skutečně tato pohledávka stala také vykonatelnou, je významná až v okamžiku rozhodování soudu o žalobě podle ustanovení § 42a obč. zák. Pro posouzení, zda věřitel měl vůči dlužníku pohledávku v době, kdy učinil odporovaný úkon (jednání), postačuje že v době učinění odporovaného úkonu (jednání) již došlo k usmrcení osoby blízké oprávněnému uvedenému v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák., tím došlo ke vzniku nároku (pohledávky) oprávněných osob na „jednorázové odškodnění“ vůči dlužníku (škůdci).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 21 Cdo 4134/2017-225, ze dne 18.12.2018)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) J. K., narozené dne XY, bytem v XY, b) O. K., narozeného dne XY, bytem v XY, c) A. K., narozené dne XY, bytem v XY, a d) Z. K., narozeného dne XY, bytem v XY, všech zastoupených Mgr. M.K., advokátem se sídlem v B., proti žalované H. K., narozené dne XY, bytem v XY, zastoupené Mgr. P.L., LL.M., advokátem, se sídlem v B., o neúčinnost darovací smlouvy, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 46 C 46/2010, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 5. října 2016, č. j. 19 Co 179/2015-202, tak, že dovolání žalované se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobci se domáhali, aby bylo určeno, že „darovací smlouva uzavřená dne 21. 4. 2008 mezi panem J. H. a H. S. H. je vůči žalobci č. 1, žalobci č. 2, žalobci č. 3 a žalobci č. 4 bezúčinná“. Žalobu odůvodnili zejména tím, že rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 53 T 2/2008, bylo J. H., narozenému dne XY, trvale bytem XY, uloženo zaplatit žalobkyni a) 250.952,- Kč a žalobcům b), c) a d) každému 240.000,- Kč (rozsudek nabyl právní moci dne 20. 1. 2009). Žalobci podali návrh na výkon rozhodnutí k vymožení prisouzených částek a zjistili, že J. H., mezitím převedl ze svého vlastnictví „rodinný dům č. p. XY na pozemku parc. č. XY o výměře 224 m², zastavěná plocha a nádvoří vše v k. ú. XY, obec XY, zapsané u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště XY město, na LV č. XY - před právními účinky vkladu, nyní zapsané na LV č. XY“, uvedenou darovací smlouvou na žalovanou. V době uzavření darovací smlouvy probíhalo již proti panu J. H. trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu vraždy, a tak pan J. H. mohl mít přinejmenším obavu nejen z trestu, ale i z odškodnění poškozených. Dne 22. 5. 2008 došlo k uzavření kupní smlouvy mezi prodávajícím panem J. H. a panem B. S. a K. S. jako kupujícími, na základě které pan J. H. převedl nemovitosti zapsané na LV č. XY v k. ú. XY, zapsané u Katastrálního úřadu pro

Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště XY. Na základě těchto právních úkonů se tak pan J. H. vlastně „zbavil“ všech nemovitostí ve svém vlastnictví, tedy všeho většího majetku, ze kterého by se mohli bez obav věřitelé, a tedy i žalobci, uspokojit.

Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 8. 10. 2014, č. j. 46 C 46/2010-163, žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobci a), c) a d) jsou povinni zaplatit žalované společně a nerozdílně na náhradě nákladů řízení 23.958,- Kč k rukám advokáta Mgr. P.L., LL.M, a že žalované se vůči žalobci b) náhrada nákladů řízení nepřiznává. Vyšel z toho, že žalobci jsou sice k podání žaloby aktivně legitimováni, neboť v době rozhodování soudu mají vymahatelnou pohledávku proti dlužníkovi - J. H., když tato povinnost mu byla uložena rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 53 T 2/2008, (rozsudek nabyt právní moci dne 20. 1. 2009), přičemž ale tato pohledávka vznikla již okamžikem smrti M. K. a nikoli citovaným pravomocným rozhodnutím Krajského soudu v Brně, že však žalovaná v řízení prokázala, že „zákonem předpokládaný úmysl krátiť věřitele nemohla poznat, a to i přes vyvinutí náležité pečlivosti, neboť neměla vědomost o žádné pohledávce svého bratra, věřila v jeho nevinu a spolu i s jeho obhájcem očekávali zproštění obžaloby“.

K odvolání všech účastníků Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 5. 10. 2016, č. j. 19 Co 179/2015-202, rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. ve věci samé tak, že určil, že darovací smlouva uzavřená dne 21. 4. 2008 mezi panem J. H. a H. S. H., nyní K., je vůči žalobcům a), b), c) a d) právně neúčinná, ve výrocích II. a III. o nákladech řízení tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobcům a), b), c) a d), oprávněným společně a nerozdílně, na nákladech řízení 52.667 Kč k rukám advokáta Mgr. M.K., a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobcům a), b), c) a d), oprávněným společně a nerozdílně, na nákladech odvolacího řízení 23.609 Kč k rukám advokáta Mgr. M.K. a České republiky na účet Městského soudu v Brně na nákladech řízení „v souvislosti s ustanovenou opatrovníčí“ částku, jak bude určena samostatným rozhodnutím Městského soudu v Brně. Souhlasil se soudem prvního stupně, že povinnost, která byla J. H. ve vztahu k žalobcům uložena rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 53 T 2/2008, jako pohledávka vznikla již okamžikem smrti M. K. a nikoli citovaným pravomocným rozhodnutím Krajského soudu v Brně; J. H. si byl vědom, že jeho jednáním mu vzniká závazek vůči pozůstalým žalobcům. Z provedeného řízení neplyne, že by pro uspokojení vymahatelné pohledávky žalobců bylo možné (dříve či nyní) použít jiný majetek dlužníka, který je ve výkonu trestu. Žalovaná dlužníkovi blízká osoba (jeho sestra) se za této situace odpůří žalobě ubrání, jen jestliže prokáže, že úmysl dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohla i při náležité pečlivosti poznat. Bylo tak na ní, aby v řízení tvrdila, jaké aktivní kroky učinila k tomu, aby se přesvědčila o závazcích svého bratra a aby navrhla důkazy potřebné k prokázání těchto svých tvrzení. Žalovaná, jež má právní vzdělání, ovšem netvrdila ani neprokazovala, že by v době přede dnem 21. 4. 2008 (účinky vkladu do katastru) vyvinula náležitou pečlivost k poznání úmyslu J. H. zkrátit věřitele. Proto jsou „nepodstatná její tvrzení, že věřila v nevinu bratra a že neměla povědomost o pohledávce vůči bratrovi, což je navíc i nevěrohodné vzhledem k tomu, co žalovaná uváděla v trestním řízení, a tomu, že sama uvedla, že se posléze jen za 19 dnů dům v XY na ulici XY prodával proto, aby uhradili dluhy J. H., o kterých věděli“. Ačkoliv odvolací soud žalovanou poučil ve smyslu ustanovení § 118a o. s. ř., že dosud neuvedla dostatečná tvrzení k tomu, zda a jakou aktivitu v době přede dnem 21. 4. 2008 vyvinula ke zjištění úmyslu svého bratra J. H. zkrátit darováním své věřitele, tj. neuvedla, v čem spočívala náležitá pečlivost žalované ke zjištění tohoto úmyslu, zareagovala jen tak, že vyvinutí náležité pečlivosti ke zjištění věřitelů bratra a úmyslu bratra je zkrátit již v řízení před soudem prvního stupně prokázala, a zopakovala svá tvrzení, která uváděla před soudem prvního stupně.

Městský soud v Brně usnesením ze dne 15. 3. 2017, č. j. 46 C 46/2010-215, přiznal ustanovené opatrovníci Mgr. M.S., advokátce se sídlem v B., odměnu 9.000 Kč.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaná nesprávné právní posouzení věci spatřuje „zejména ve smyslu prokázání existence věřitelů, resp. postavení žalobců jako věřitelů vůči panu J.

H., s nímž dovolatelka uzavřela odporovaný právní úkon, v době uzavření tohoto odporovaného právního úkonu, dále v neprokázání úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele, stejně jako ve smyslu prokázání, resp. odvolacím soudem tvrzeného neprokázání ze strany dovolatelky vynaložení náležité pečlivosti ke zjištění poznání úmyslu zkrácení věřitelů a závěrem též nesprávné právní posouzení věci ve smyslu neprokázání zkrácení majetku dlužníka v souvislosti s uzavřením odporovaného právního úkonu“. Rozvíjí dále, že aktivně věcně legitimován k odpůrcí žalobě je jen ten, kdo má za dlužníkem pohledávku v době, kdy byl učiněn odporovaný právní úkon, přičemž v době odporovaného právního úkonu nebyli žalobci věřiteli dlužníka a nemohou se tedy domáhat cestou odpůrcí žaloby svých nároků. Je dále přesvědčena, že pravým, jediným a prokázaným důvodem k učinění odporovaného právního úkonu, byla nemožnost pana J. H. (dlužníka) splácet z důvodu vazebního stíhání splátky hypotečního úvěru a tedy zabránění tak nucenému prodeji ve prospěch zástavního věřitele - banky poskytující příslušný úvěr. Jakýkoli jiný úmysl, tedy zejména úmysl zkrátit věřitele prokázán nebyl. Navíc, kdyby nedošlo k uzavření darovací smlouvy mezi panem J. H. a žalovanou, došlo by nepochybně k tomu, že pan J. H. nebude schopen z vazby hradit příslušné splátky hypotéky a nemovitosti zastavené ve prospěch peněžního ústavu poskytujícího úvěr by byly zpeněženy a výtěžek z tohoto zpeněžení by připadl zástavnímu věřiteli a nemohlo by dojít k uspokojení žalobců z tohoto majetku dlužníka. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 8. října 2014, č. j. 46 C 46/2010-163, se potvrzuje, případně, aby rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky aktivní legitimace k podání žaloby podle ustanovení § 42a zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalované není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobci se domáhají určení, že je vůči nim právně neúčinná darovací smlouva ze dne 21. 4. 2008 - podle zákona [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění do 30. 6. 2008, tj. do dne, než nabyl účinnosti zákon č. [230/2008](#) Sb., kterým se mění zákon č. [256/2004](#) Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále též jen „obč. zák.).

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (srov. § 42a odst. 1 obč. zák.). Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat (srov. § 42a odst. 2 obč. zák.). Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka v prospěch (srov. § 42a odst. 3 obč. zák.). Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení

své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (srov. § 42a odst. 4 obč. zák.).

Dlužníkem věřitele je třeba ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. rozumět nejen osobu, která je zavázána splnit věřiteli vlastní dluh (jiný závazek), ale i ručitele a další osoby, které jsou z důvodu akcesorické a subsidiární povinnosti zákonem zavázány (zejména z titulu zajištění závazků) uspokojit pohledávku věřitele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 1999, sp. zn. 31 Cdo 870/99, uveřejněný pod číslem 52/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní).

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrcí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel

- místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrcí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postižením věci nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu.

Podmínky, za nichž věřitel může odporovat právním úkonům dlužníka, uvádí ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. Úmysl dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže „druhou stranou“ jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly opak (tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohly i při náležitě pečlivosti poznat). O úmysl zkrátit věřitele se jedná zejména tehdy, jestliže dlužník právním úkonem chtěl zkrátit své věřitele, nebo jestliže věděl, že právním úkonem může zkrátit své věřitele, a pro případ, že je skutečně zkrátí, s tím byl srozuměn. Rozhodující také je, že odporovaný úkon (objektivně) zkracuje věřitele dlužníka (a že je s tím dlužník alespoň srozuměn); případný motiv, pohnutka dlužníka pro takový úkon či to, že tímto úkonem plní nějaký jiný svůj závazek, přitom nejsou rozhodné. Rovněž v případě, že dlužník plní uzavřením smlouvy se třetí osobou svůj morální nebo právní závazek, může uzavřením smlouvy sledovat úmysl zkrátit své věřitele (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 30 Cdo 653/2006).

K odpůrcí žalobě je aktivně věcně legitimován (§ 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná (srov. též rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 1996 sp. zn. 15 Co 714/95, uveřejněný pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998), jestliže dlužníkovy právní úkony zkracují její uspokojení. Věřitelem je ten, kdo má za dlužníkem pohledávku (ať splatnou či nesplatnou, popř. budoucí). Vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Dlužníkovy právní úkony zkracují pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt

těchto úkonů - by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001, uveřejněný pod číslem 64/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 307/2014, uveřejněný pod číslem 64/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní). Břemeno tvrzení a důkazní břemeno o tom, že pohledávka je vymahatelná a že dlužníkovy právní úkony objektivně zkracují její uspokojení, nese věřitel.

Z toho, jak ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. vymezuje podmínky odporovatelnosti právním úkonům dlužníka, nevyplývá, že by předpokladem odporovatelnosti muselo být zkrácení uspokojení již vymahatelné pohledávky věřitele nebo splatné pohledávky věřitele. Protože je možné odporovat právním úkonům dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou. Pro uplatnění odporu je z tohoto hlediska významné jen to, že věřitel skutečně má vůči dlužníku pohledávku (tedy že je jeho věřitelem) a že dlužník učinil právní úkon v úmyslu zkrátit její uspokojení, tj. že svým právním úkonem úmyslně nastolil takový stav, který věřiteli znemožňuje nebo ztěžuje uspokojení jeho pohledávky z dlužníkovy majetku. Požadavek, aby žalující věřitel měl vymahatelnou pohledávku, je otázkou věcné legitimace; k tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelnou alespoň v době rozhodnutí soudu o jím podané odpůrčí žalobě (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod číslem 27/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4806/2014, uveřejněný pod číslem 80/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní).

S názorem dovolatelky, že „v době odporovaného právního úkonu nebyli žalobci věřiteli dlužníka“, dovolací soud nesouhlasí.

Podle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. za škodu usmrcením náleží pozůstalým jednorázové odškodnění, a to

- a) manželovi nebo manželce 240 000 Kč,
- b) každému dítěti 240 000 Kč,
- c) každému rodiči 240 000 Kč,
- d) každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte 85 000 Kč,
- e) každému sourozenci zesnulého 175 000 Kč,
- f) každé další blízké osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, 240 000 Kč.

Citované ustanovení zakládá právo na jednorázové odškodnění pozůstalých uvedených pod písm. a) až f) [dále též jen „oprávněné osoby“] za nemajetkovou újmu, která jim vznikne v případě usmrcení osoby blízké. Rozsah odškodnění je dán stanovením absolutních částek, na které pozůstalému vzniká nárok, prokáže-li existenci příbuzenského či jiného obdobného poměru s usmrceným, a to bez dalšího dokazování.

Již ze samotné formulace ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. zároveň vyplývá, že nárok podle tohoto ustanovení vzniká oprávněným osobám přímo ze zákona (za splnění shora uvedených podmínek). Povinná osoba (škůdce) může na tento nárok plnit i bez rozhodnutí soudu, aniž by tím oprávněným osobám vznikalo bezdůvodné obohacení z důvodu plnění bez právního důvodu.

Předpokladem nároku na jednorázové odškodnění pozůstalých je vždy úmrtí blízké osoby za stanovených podmínek. Tento „způsob a rozsah náhrady“ (srov. marginální rubriku uvozující § 442 a

násl. obč. zák.) závisí na tom, zda úmrtí blízké osoby lze co do základu podřadit pod některou ze skutkových podstat odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 420 a násl. obč. zák. V tomto smyslu tedy jednorázové odškodnění pozůstalých není jejich „právem originálním“, nýbrž jde o právo akcesorické, odvozené od toho, zda na podkladě okolností, za nichž poškozený zemřel, lze dovodit základ odpovědnosti povinného subjektu (škůdce).

Vznik nároku na jednorázové odškodnění pozůstalých (pohledávky z tohoto důvodu) tak může nastat nejdříve okamžikem usmrcení (smrti) osoby blízké (srov. slova: „Za škodu usmrcením náleží pozůstalým . . .“ v návěti ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák.). Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví, které konkrétní újmy jsou jednorázovým odškodněním poškozeným odškodňovány, je zřejmé, že pohledávka z důvodu tohoto nároku vzniká bez ohledu na to, zda oprávněný pozůstalý nějakou újmu vůbec tvrdí nebo označí. Pak to ovšem zároveň znamená, že vznik této pohledávky se váže toliko na objektivní skutečnost usmrcení a že pro její vznik není třeba ani vědomosti ani žádného aktivního jednání oprávněných osob. Tyto skutečnosti mohou mít význam až v případě uplatnění práva z takto vzniklé pohledávky.

Z pohledu ustanovení § 42a obč. zák. je věřitelem dlužníka osoba (osoby) uvedená (uvedené) pod písm. a) až f) v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. a pohledávkou, která z osoby blízké dělá tohoto věřitele, je nárok definovaný jako „jednorázové odškodnění“ v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. Není přitom významné, zda vůbec a kdy nárok podle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. oprávněná osoba také uplatnila. Otázka, zda se skutečně tato pohledávka stala také vykonatelnou, je významná až v okamžiku rozhodování soudu o žalobě podle ustanovení § 42a obč. zák. Pro posouzení, zda věřitel měl vůči dlužníku pohledávku v době, kdy učinil odporovaný úkon (jednání), postačuje – jak výše uvedeno – že v době učinění odporovaného úkonu (jednání) již došlo k usmrcení osoby blízké oprávněnému uvedenému v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák., tím totiž došlo ke vzniku nároku (pohledávky) oprávněných osob na „jednorázové odškodnění“ vůči dlužníku (škůdci).

V projednávané věci bylo zjištěno, že rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 53 T 2/2008, byl J. H., narozený dne XY, trvale bytem XY, uznán vinným, že pravděpodobně dne 19. 4. 2006 způsobil smrt M. K., narozenému dne XY, čímž spáchal trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) trestního zákona (tímto závěrem je soud v tomto řízení vázán – srov. § 135 odst. 1 o. s. ř.), za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody a zároveň mu bylo uloženo zaplatit žalobkyni a) 250.952,- Kč a žalobcům b), c) a d) každému 240.000,- Kč (rozsudek nabyl právní moci dne 20. 1. 2009). Darovací smlouvou uzavřenou dne 21. 4. 2008 (kdy byl ve vazbě v souvislosti s podezřením ze spáchání uvedeného trestného činu vraždy) daroval J. H. své sestře J. S. H. (zde žalované) „rozestavěný rodinný dům na pozemku p. č. XY o výměře 224 m² zastavěná plocha a nádvoří“, zapsané na LV č. XY, pro katastrální území XY, obec XY, okres XY, vedeném u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj se sídlem v XY, Katastrální pracoviště XY (nyní zapsané na LV č. XY). Odporovaný právní úkon (jednání) tak byl učiněn v době po usmrcení M. K. (osoby blízké oprávněným osobám), tedy v době, kdy již došlo ke vzniku nároku (pohledávky) žalobců na „jednorázové odškodnění“ ve smyslu ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. vůči dlužníku (škůdci).

Dovolatelkou otevřená otázka „postavení žalobců jako věřitelů vůči panu J. H., s nímž dovolatelka uzavřela odporovaný právní úkon, v době uzavření tohoto odporovaného právního úkonu“, tak byla odvolacím soudem vyřešena správně.

Správně odvolací soud posoudil i otázky prokazování úmyslu dlužníka zkrátit žalobce a vztahu mezi zkrácením věřitele a hodnotou majetku, jehož převodem mělo dojít k jeho zkrácení (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1912/2000, uveřejněný pod číslem 35/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 30 Cdo 653/2006, odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4250/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

12. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4333/2007, uveřejněný pod číslem 30/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4806/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 720/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2905/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3654/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 207/2015, uveřejněný pod číslem 80/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)